

Mexikó a kronológiai 2011-ben: Üdvözljük a történelmi 2010-et!

„[...] a népnek már elege van, elege van, és nem bízik egyetlen pártban sem, nem hisz semelyiknek sem, és nem hisz a választásban sem. Ott lenn, a mélyben felkelés készülődik, nagy társadalmi robbanás, akkora, amilyen sem a mexikói forradalomban, sem a függetlenségi háborúban nem volt.”

(*Marcos felkelő alparancsnok. „Tanácskozás a tlaxcalai városi előljárósággal és más szektorokkal”, 2006. február 20.*)

Mexikó a kronológiai 2011. évben: a pillanatnyi helyzet

A helytelenül „Annales-iskolának” nevezett francia irányzat történészei arra tanítottak bennünket, hogy a valóban *történelmi* évszázadok soha nem egyeznek meg a kronológiai évszázadokkal. Ezért van az, hogy szerzőktől függően a „hosszú XVI. század” magába foglalja az 1450-től 1650-ig tartó időszakot, a XVII. század pedig az 1598-tól 1730-ig tartó időszakot, miközben a mai történészek és társadalomtudósok még most is arról vitáznak, vajon rövid XX. századról kell-e beszélnünk, amelyik 1914-től vagy 1917-től 1989-ig, 1991-ig vagy 1994-ig tart, vagy inkább hosszú XX. századról beszéljünk, amelyik 1848-tól vagy 1870-től egészen napjainkig tart.¹ Ugyanez történik a történelmi évszázadokkal és a történelmi évekkel is, melyek a nekik értelmet adó társadalmi és mély történelmi folyamatok haladása szerint olykor egybeesnek, máskor pedig nem esnek egybe a szokásos kronológiai évekkel.

Ezt a bonyolult helyzetet éljük át a 2011-es évben Mexikóban. A közönséges értelemben vett hivatalos kronológián túl Mexikó az előkészületek estéjét éli át, és ez a helyzet többféle módon, türelmesen és tudatosan is megelőlegezi és alakítja a körülményeket a küszöbön álló mexikói *történelmi* 2010 eljövetele számára. Ez a 2010-ig tartó történelmi folytonosság 1810-ben kezdődött a népi függetlenségi háborúval, majd a társadalom elnyomott osztályainak és rétegeinek 1910-es nagy mexikói forradalmával folytatódott; de hamar megtört ez a folyamat, és visszakanyarodott, hogy gyökeresen és teljes mértékben feje tetejére állítsa Mexikó egész társadalmi és civilizációs szövetét.

Ezért amikor a jelenlegi mexikói helyzet részletesebb elemzéséhez hozzálátunk, a figyelmet éppen a globális válság általános környezetébe vonja magára. A válság nemcsak a társadalmi teljesség egész színterét járja át, de minden nappal egyre inkább elmélyül, egyre élesebb, és a jelenleg uralkodó kapitalista rend paraméterei között egyre nehezebben oldható meg. Ugyanakkor ennek a növekvő és kezelhetetlen válságnak az ellenpontjaként szemünk láttára alakul és érlelődik egy általános társadalmi elégedetlenség, amely az emberek tűrőképességének határáig növekedett, és amely különböző módon előrevetít egy világos és nagyon közeli társadalmi robbanást. Ez csak ahhoz a helyzethez hasonlítható, amelyet Mexikó az 1810-es és 1910-es történelmi (és kronológiai) években élt át.

Ezt a logikát követve nem tűnik különös megállapításnak, hogy a 2006. december 1-jén hivatalba lépett Felipe Calderón kormánya alkotta kétségtelenül a leginkább *illegitim* kormányt Mexikó – mint formálisan független nemzet – történetében 1821-től napjainkig. Felipe Calderón kormánya egy botrányos választási csalásból született. Ez a kormány a mexikói közvéleményben nagy többséget képviselő ellenzék akaratával szemben áll, és nem számíthatott a mexikói népi osztályokon belül semmilyen fontos társadalmi támogatottságra az eltelt több mint négyéves kormányzása alatt. Ennek a kormánynak az egyetlen támogatói bázisa a mexikói uralkodó osztályoknak egy szűk szektora, a két állami elnyomó szerv – a mexikói katonaság és rendőrség –, valamint az Egyesült Államok uralkodó elitjének egy kis, erősen konzervatív rétege.

A Calderón-kormány teljesen felszámolta a mexikói államban addig bizonyos fokig érvényes *társadalmi konszenzus* törekeny és pusztuló alapjait, politikai egyensúlyhiányt teremtett, ráadásul a végletekig polarizálta az önmagában is rendkívül bizonytalan politikai helyzetet, amely bármely pillanatban felborulhat, és kétségkívül fel is fog borulni.

Felipe Calderón kormánya megkísérli, hogy ellentétes irányba vigye Mexikót ahhoz képest, ami ma egész Latin-Amerikát jellemzi (olyan abszurd kivételektől eltekintve, mint Kolumbia, Chile és Közép-Amerika néhány országa). A Calderón-kormány továbbra is egy vad gazdasági neoliberalizmus legmaradibb hangoztatója és alkalmazza annak ellenére, hogy a jelenlegi világ gazdasági válság egyre katasztrófálisabb és pusztítóbb, ami 2008 októbere óta egyre világosabbá válik a nemzetközi közvélemény számára. Makacs és időszerűtlen védelme ez a vad neoliberalizmusnak, amely napjainkban, 2011 elején is megnyilvánul az emelkedő árak hömpölygésében, lásd a benzin, az elektromos áram, a gyümölcsök és zöldségek vagy újabban a tortilla árának növekedését. Valódi támadás ez a mexikói népi rétegek már önmagában is megcsapant és nagyon törekeny gazdasági bázisával szemben.²

Az elektromos áram díjának emelésével minden mexikói otthon egyik fő energiaforrásának ára emelkedik. Hasonlóképpen, a benzinnek az évek óta tartó, havonként emelkedő árával minden termék szállításának

költsége emelkedik, s így minden terméké is egyben. A népi osztályok mindennapi fogyasztásának részét képező gyümölcsök és zöldségek árának drágulása ezeket a termékeket mára luxuscikkekké változtatta, és ezzel gyakorlatilag elérhetlenné tette fogyasztásukat e néprétegek számára.

Végül ismét drágult a tortilla, amely a prehiszpán idők óta a mexikói nép legfőbb táplálékának számít. A tortilla árának újbóli emelésével kiteljesedett a legszegényebb csoportok és rétegek háztartása ellen indított nyilvánvaló támadás. A folyamatos áremelkedéseknek kiszolgáltatott emberek reáljövödelmüknek és elszegényedő életfeltételeiknek az elviselhetetlenségig fokozódó csökkenését élék meg.

Vegyük hozzá, hogy a jelenleg is zajló világgazdasági válság és a Mexikóban immár negyedszázada alkalmazott neoliberális gazdaságpolitika együttes következményeként növekszik a munkanélküliség, és kétségkívül történelmi rekordszámot fog elérni 2011-ben – annál is inkább, mert a programba vett új adók következtében tömegesen fognak bezárni a kis- és középvállalkozások.

A mexikói kormány logikája a Római Birodalom utolsó, hanyatló korszakára emlékeztet bennünket: a mexikói és a világgazdasági válsággal, az áremelkedésekkel és a tömeges munkanélküliséggel szemben a kormány nem talál jobb megoldást, mint az adóemelést. Az új évben nemcsak megmarad a 15-ről 16 százalékra növekedett áfa és a 28-ról 30 százalékra emelkedett személyi jövedelemadó mértéke, hanem növekszik a vízszolgáltatás díja és a telekadó csakúgy, mint a hivatalos iratok kiadásáért fizetendő összeg.

Mindez kiegészül a mexikói pesónak az USA-dollárhoz képest a legutóbbi négy évben történt 2530 százalék körül mozgó leértékelésével.³ Eközben Mexikónak az Egyesült Államokkal folytatott export- és importforgalma eléri a teljes külkereskedelem 70–85 százalékát.

Ezek miatt a gazdasági intézkedések miatt Felipe Calderón nemcsak a független Mexikó történetének legkevésbé *legitim* elnöke, hanem ugyanezen évszázadok legkevésbé *népszerű* elnöke is.

Előre látva az ezekre az agresszív neoliberális gazdasági intézkedésekre adható logikus választ, Calderón az ország egész területén egy sor katonai műveletet hajtott végre a mexikói hadsereggel – a hivatalos (*hamis*) változat szerint a kábítószer-kereskedelem és általában a bűnözés ellen. Ezt a változatot azonban senki nem hiszi el, mert ellentmond annak a ténynek, hogy a kábítószer-kereskedelem és általában a bűnözés ellen folytatott feltételezett küzdelem tökéletesen megbukott.⁴ Ezek a katonai műveletek valójában kiképző és terepfelmérő gyakorlatok. Hamarosan ezek között a körülmények között kell majd a hadseregnek és a rendőrségnek szembeszállnia az egész országban kialakulóban lévő különböző társadalmi mozgalmakkal, az utcai és általános tiltakozások különféle formáival, melyeket az imént említett neoliberális gazdaságpolitika ezentúl is ki fog váltani.⁵

Calderón azokra az utcai küzdelmekre készül, melyeket a katonai és rendőri erőknél az elnyomottak társadalmi tiltakozása kapcsán a nagyon közeli jövőben kell majd folytatniuk. Az elnök nemcsak hogy felemelte ezeknek az elnyomó erőknél a fizetését, hanem már beiktatásakor „a fegyveres erőkhöz közel álló elnöknek” deklarálta magát, gyakran mutatkozott nyilvánosan katonák körében, és egyáltalán nem szégyelli kimutatni vonzódását a mexikói társadalom katonai szektora iránt. Emellett Calderón olyan kormányt hozott létre, melyet az jellemez, hogy „baráti kapcsolatokon” alapul, és hozzá nem értőkből áll. A különböző minisztériumok legmagasabb beosztásaiba nem túl alkalmas technokratákat ültetett, akiknek gyakran még a szükséges minőségük sincs meg ezeknek a posztoknak a betöltéséhez, egyetlen érdemük a kinevezéshez, hogy az elnökhöz közel álló, jó barátok.

Ezek után nem csodálkozunk azon, hogy Calderón kezdettől fogva szövetekezett a jelenlegi mexikói politikai élet legrosszabb személyiségeivel. Az oaxacai nép túlnyomó többségének akarata ellenére megtartja az oaxacai kormányban Ulises Ruízt, akit a pénzügyek hűtlen kezelésével vádolnak, Pueblában pedig támogatja Manuel Marínt, a „csodálatos kormányzót”, aki bizonyíthatóan pederaszt-, leány- és nőkereskedelmi hálózatokat fedez. Mindkét kormányzó abszolút hitelét veszített és illegitim, mindketten az erkölcsileg és minden tekintetben hanyatló Intézményes Forradalmi Párt tagjai. Calderón eközben megsértette a mexikói állam által előzőleg aláírt egyezményeket, nagy mértékben megnövelte Chiapas államban a katonai és félkatonai jelenlétét, megpróbál nyomást gyakorolni az újzapatista erőkre, hogy feltartóztassa a *Másik Kampány* fontos társadalmi mozgalmának meglévő és növekvő előretörését.

A kormány számára Mexikó a parttalan és ellenőrizhetetlen, mostanra a rendőrségtől a szövetségi törvényhozásig az állam minden szintjére befurakodott társadalmi erőszak és a kábítószer-kereskedelmi kartellek növekvő jelenlétének színtere; mindezek a tények táplálják és kétségtelenül alátámasztják az országunk *kolumbiaizálódásáról* és egy *bukott* államról szóló állításokat – ahogyan azt az Egyesült Államok kormányának különböző hivatalai és szereplői deklarálták 2008-ban, 2009-ben és 2010-ben.

A politikai cselekvőképesség leghalványabb jelét sem mutatta a Calderón-kormány, pusztán arra szorítkozott, hogy kiszolgálja az egész mexikói politikai osztály korrupszágát és dekadenciáját, egyidejű oppor-tunizmusát és agresszivitását, abszolút hiteltelenségét és elvtelenségét. Az egész mexikói politikai osztályban általánossá vált a korrupció, ami megnyilvánul például a sűrűsödő politikai köpönyegforgatásban, aminek hatására – legkevésbé sem ideológiai vagy elvi okokból – bármely párt képviselőiből hirtelen más párt képviselői lesznek; pusztán a legalantasabb érdekek, illetve az önmagáért való hatalom keresése hajítja őket. Így jelenleg Guerrero és Chiapas államban két olyan személy a kormányzó, akik ma az (állítólag baloldali) Demokratikus Forradalmi Párt tagjai, noha

tegnap még a korrupciós Intézményes Forradalmi Párt (IFP) tagjai közé tartoztak. Mexikóváros vezetője pedig, aki ma szintén a Demokratikus Forradalmi Párthoz tartozik, Manuel Camacho támogatója, aki Salinas de Gortari kormányának tisztségviselője volt, és az Intézményes Forradalmi Párt tagja, aztán megalapította saját pártját, személyes üzletét/biznisztét, a Demokratikus Centrum Pártját, mostanra pedig az (állítólag baloldali) opportunisták pártkoalíciójának, a Haladó Széles Frontnak a vezetője. Vagy nézzük Andrés Manuel López Obrador egyik közeli tanácsadójának, Porfirio Muñoz Ledónak az esetét, aki valószínűleg a pártváltások rekordere: volt az Intézményes Forradalmi Párt, a Demokratikus Forradalmi Párt, a Nemzeti Újjáépítés Cárdenista Frontjának Pártja, a Mexikói Forradalom Autentikus Pártja, a Nemzeti Akciópárt, aztán újra a Demokratikus Forradalmi Párt, végül pedig a Munkapárt tagja.

Calderón a 2011-es költségvetésben végül újra megnyirbálta a közoktatásra, az egyetemekre, a tudományra és a technológiára, valamint az egész kulturális ágazatra szánt tételt, ismételten jelezve, hogy az olyan jobboldali kormányok számára, mint amilyen az övé is, a kultúra „nélkülözhető luxus”, létének *nincs* értelme, kivéve azokat a korlátozott eseteket, amikor azonnali és kézzel fogható nyereséget hoz. Ugyanúgy, mint Vicente Fox kormánya idején, ez abban a tényben nyilvánult meg, hogy a kulturális ágazat köztisztviselői kivétel nélkül alacsony képzettségűek és gyenge intellektuális, tudományos, irodalmi, művészi, oktatási vagy általános kulturális színvonalon állnak.

Mexikó jelenlegi kormánya olyan politikai légkörben működik, amely sok tekintetben emlékeztet az 1810-es függetlenségi forradalom előestéjére, valamint az 1910-es forradalmat megelőző körülményekre.

Ez a sajátos összefüggés, amely egyértelműen Mexikó történelmének hosszan fennálló mélystruktúrájában gyökerezik, a lehetséges nemzeti történelem bonyolult menetét alkotó szabályszerűségek és egyediségek összetett dialektikájára enged következtetni.

Mexikó: 1810, 1910... 2010?

Ha a történelem sohasem ismétli önmagát, és hamis az a gyakran ismételt mondat, hogy „nincs új a nap alatt”, az mégsem jelenti azt, hogy a történelem abszolút újdonságokból áll, hogy ne lennének ciklusok, szabályszerűségek, állandóságok és újra meg újra ismétlődően visszatérő elemek az emberi történelem bonyolult szövetében. Mert a történelem éppen az ismétlődő elemek közötti gazdag kombináció és dialektika. Ezek az elemek különböző körülmények között és kedvező történelmi alkalommal makacsul újra meg újra megjelennek, más elemek pedig valóban egyetlenek, egyediek és megismételhetetlenek.

E logika mentén több hasonlóság hívja fel erőteljesen a figyelmet arra, hogy 1810 és 1910 előestéjén a jelenlegi mexikói helyzetre emlékeztető

állapotok álltak elő.⁶ Világos, hogy Mexikó a Bourbon-reformok és száz évvel később a porfirista politika következtében bámulatatos gazdasági modernizációs folyamatokon ment keresztül, amelyek nemcsak alapjaiban alakították át az uralkodó gazdasági struktúrát, hanem az érvényes osztályszerkezetben is fontos változásokat idéztek elő. Ezzel új politikai szereplők léptek színre, régiek kerültek más szerepkörbe, és e fejlődés mellett nagyon jelentős kulturális átalakulások is bekövetkeztek.

Most a neoliberais politika – amelytől 1982 óta szenved Mexikó – lett a mi új Bourbon- vagy porfirista reformunk, miután hasonlóan gyors és mély gazdasági változásokat idézett elő, melyek nagy mértékben átszervezték a társadalmi piramist, továbbá jelentős politikai és kulturális változásokban is kifejeződtek. Ma csakúgy, mint 1810-ben és 1910-ben, magában az uralkodó osztályban vannak fontos gazdasági szektorok, amelyek egyáltalán nem elégedettek a jelenlegi állammal és kormányval, emellett pedig olyan rétegek és társadalmi osztályok, melyek sem érdekeiket, sem követeléseiket nem látják visszatükröződni ebben az államban és kormányban, emiatt sokkal világosabban és meggyőzőbben akarják érvényesíteni jelenlétüket, társadalmi, politikai és kulturális erejüket.

1810-ben megrendült a spanyol korona; 1910-ben pedig éppígy megrendült a porfirista hatalom begyepesedett és kirekesztő struktúrája. Hasonlóképpen rendült meg napjainkban, 2011-ben a Calderón-kormány. Nem teljesíti sem a népi követeléseket, sem a középosztályoknak, sem az uralkodó osztályok bizonyos frakcióinak követeléseit, s tehetetlensége nagyon közel van a *történelmi* 2010-ből ismert állapotokhoz.

Ma és immár két évtizede az is világos, hogy ugyanúgy megisméllődik az 1910-ben és azt megelőzőleg 1810-ben lezajló folyamatok közül egy másik is: mégpedig általános, tömeges és abnormális támadás az uralkodó osztályok és az állam részéről a széles tömegek, az elnyomott rétegek javai, tulajdona, korlátozott autonómiája és mindennapos létfeltételei ellen.

Az is közismert, hogy a Bourbon-reformok voltak a spanyol korona utolsó próbálkozásai az Új-Spanyolország feletti ellenőrzés helyreállítására. Ez a reménytelen és bukással végződő próbálkozás nyílt népellenes támadás volt. A XVII. és a XVIII. század első felében a mindenféle helyi hatalom és önrendelkezés fejlődését ösztönző helyi és regionális piacok virágzásával szemben a Bourbon-reformok arra tettek kísérletet, hogy szabályozzák, átrendezzék, új kontrollnak vessék alá Új-Spanyolország minden területét, ágazatát, társadalmi osztályát és csoportját. Ez kétségtelenül hatással volt az uralkodó osztályok bizonyos rétegeire és helyi elitjeire, ugyanakkor minden népréteggel szembeni nyílt támadást jelentett, („összébb kellett húzni a nadrágszíjat”); nemcsak régi és új adókkal és járulékokkal sújtotta őket, hanem megnyirbálta községi önrendelkezésük, politikai szabadságjogaik, de még életük kulturális színtereit is.⁷

Ezek a Bourbon-reformok nyílt támadást intéztek az elnyomott rétegek gazdasági élete, önrendelkezése és társadalmi élete ellen, és hozzájá-

rultak azokhoz a tényezőkhöz, melyek elvezettek az 1810-es forradalmi robbanáshoz. Mindez megismétlődik, bár más módon és más értelemben Porfirio Díaz kormányának időszakában, amikor abnormális intenzitással folyik a parasztek községi földjeinek kifosztása és kisajátítása. Országunk elnyomottjai nemcsak földjeiket és területeik erőforrásait veszítik el, hanem elszenvedik a népi autonómia elleni támadást, az autonómiák lemorzsolódását, szokásaik és mindennapi életük feltételeinek szétforgácsolódását.

Ezt a folyamatot most is intenzíven éljük át Mexikóban az utóbbi huszonöt évben. Az 1992-es salinasi reformra és a PROCEDE perverz programjaira támaszkodva manapság újra megfosztják a parasztokat földjeiktől, miközben a már említett áfa- és telekadó-, a vízdíj, a személyi jövedelemadó-emelésekkel és azzal a fenyegetéssel, hogy áfával terhelik a gyógyszereket és az élelmiszereket, tönkreteszik a népi gazdaságot. Tovább csorbítják a népi önrendelkezés korlátozott területeit, kriminalizálják a társadalmi tiltakozás minden formáját, azzal ingerlik a népet, hogy igazságtalan, botrányos és gyalázatos módon nem büntetik meg az atencói, a Pasta de Conchos-i és az oaxacai ügyekkel kapcsolatos felelősöket.⁸

Ahogy 1810-ben és 1910-ben ezek a hosszabb ideje erőteljesen és természetellenesen fenntartott, népellenes támadások igazolták a XIX. és XX. század eleji nagy társadalmi robbanásokat, ugyanúgy az 1982 óta elszenvedett agresszív neoliberalis támadás is, úgy tűnik, olyan forgatókönyv szerint halad, amely immár harmadszor idézi fel a népi elégedetlenség nyílt és tömeges forradalmi kitörését.

Az 1810-es és 1910-es események háttere a mexikói társadalom teljes globális újrastrukturálása és a népi osztályok ellen fenntartott támadás kettős, mély folyamata volt. A *történelmi* 2010 előszobájának is újra ez lesz a háttere. Mindez kiegészül más gazdasági, társadalmi és politikai folyamatokkal, melyek ugyanúgy ámulatba ejtenek a mexikói függetlenséget és forradalmat közvetlenül megelőző időszakok utánérzései révén.

Ahogy a XVIII. és a XIX. század végén, úgy most is az igen nagy területet elfoglaló mexikói nemzet *általános gazdasági válságát* éljük át, amely ugyanúgy kifejezésre jut a heveny mezőgazdasági válságban, ahogy gazdaságunk legdinamikusabb ágazatainak válságában – 1810-ben a bányászat válságaként, 1910-ben a bányászati és a kezdődő textilipar válságaként jelentkezett, ma pedig mint gyáriparunk csúcsgazatának válsága –, de a reálkereset nyilvánvaló és élesen érzékelhető csökkenésében is. Az egész gazdasági szféra globális válsága, amely 1810 előestéjén többek között a Mexikó középső területén lezajló belső migráció bizonyos mértékű növekedésében is kifejeződött, 1910 előtt pedig Mexikó középső területei felől észak felé történő erős belső vándorlásban, ma éppen ellenkező irányban, az Egyesült Államok felé irányuló valódi népvándorlásban nyilvánul meg.

Az 1810-es és 1910-es válsággal szemben Mexikó mostani általános gazdasági válsága a 2008 októberében kirobbant világgazdasági válság összefüggésében zajlik, amely ugyanakkor nem más, mint a *kapitalizmus* valóban *végső válságának* világos és ezúttal nyilvánvaló, látványos kifejeződése. Ebbe a válságba az emberiség hozzávetőleg három vagy négy évtizede került.⁹ Ez természetesen nagy mértékben tovább bonyolítja a mexikói *történelmi* 2010 általános forgatókönyvét, melynek keretében az események kibontakoznak.

Amennyiben az imént említett tömeges elvándorlás során az Egyesült Államokba kivándorló mexikóiak száma minden évben eléri a fél millió főt – márpedig a kivándorlás az utóbbi években a növekvő társadalmi feszültségek és a reálkereset drasztikus csökkenése miatti szelepként működött –, úgy a világgazdasági válsággal, melynek egyik epicentruma éppen az Egyesült Államok, ez a kivándorlás egyre nehezebb, konfliktusosabb és egyre több bonyodalommal jár majd mindkét ország, következésképp mindkét gazdaság számára.

Ahogy az észak-amerikai bányászat és gazdaság válsága 1907-ben az egyik eleme volt az 1910-be torkolló tényezőknél, a mostani mély észak-amerikai és világgazdasági válság és ezzel együtt az Észak-Amerikába irányuló mexikói kivándorlási hullám nagy valószínűséggel hozzáadódik a mexikói *történelmi* 2010-et előidéző fejleményekhez.

A nyilvánvaló történelmi párhuzamok listáját folytassuk azzal, hogy az 1810 és 1910 előtti gazdasági válságok világos és szélsőséges megnyilvánulásai között szerepel az 1808 és 1811 közötti gyarmati időszakban valamint 1907-től 1913-ig a porfiriátus ideje alatt a kukorica árának mérhetetlen megemelkedése. Mexikóban 2007-től napjainkig folyamatosan emelkedett, illetve ingadozott a tortilla ára – az emelkedés elérte a 130 százalékot –, és úgy tűnik, 2011-ben további árnövekedés várható a még ma is a mexikói népelelmezés *központi* elemének számító tortilla esetében, az egész földkerekségen fokozódó éghajlati nehézségek következtében és amiatt, hogy a kormány a bioüzemanyag-termeléssel kacérkodik. Mindez abban erősít meg minket, hogy igen gyorsan haladunk a *nem kronológiai* mexikói 2010 felé.

Következő fontos elem, amely a gyarmati időszak végén, a porfiriátus végóráiban és most is megjelenik, az uralkodó osztályok nyílt és mély törése. Ezek az osztályok a Bourbon-reformok okozta gyors gazdasági és társadalmi változások, most pedig a vad neoliberalizmus óta mélyen megosztottak, ami megnehezíti globális uralmuk, illetve hegemoniájuk feltételeinek általános újratermelését. Tegnapelőtt a koronához hű spanyolok különültek el a függetlenségre törekvő spanyol-amerikaiaktól, tegnap a konzervatív földbirtokosok és a Porfirio Díaz kormányához hű kereskedelmi burzsoázia állt szemben az északi, inkább kapitalista és fejlettebb földbirtokosokkal; ma pedig a kereskedelmi, a pénz- és transznacionális burzsoázia kerül szembe a nemzeti burzsoáziával, amelyik a belső nemzeti piac fejlődéséből él és prosperál.

A mexikói uralkodó osztálynak ez a nyilvánvaló megosztottsága politikai szinten egyrészt Vicente Fox és Felipe Calderón csoportjának éles szembenállásában fejeződik ki; másrészt, a nemzeti burzsoáziához inkább kötődő csoport – Andrés Manuel López Obrador vezetésével¹⁰ – azt mutatja, hogy „a fent lévők már nem tudnak kormányozni” a régi módon, és gyökeres társadalmi változások vannak készülóban. 1810 és 1910 tapasztalatai is arra tanítanak bennünket a mindig langyos, tétovázó és bizalmatlan uralkodó osztályok „ellenzéki” csoportjaival kapcsolatban, hogy ezekhez a gyökeres társadalmi változásokhoz nem felfelé, hanem inkább „lefelé és balra” kell tekintenünk, úgy, ahogyan azt a mexikói újzapatista indián elvtársaink javasolják.¹¹

Természetesen a gazdasági válság és a társadalmi bizonytalanság mellett előkerül a kormány és a kormányzók, de az állam, sőt a politikai osztály egészének legitimitási válsága is. Mert az elnyomott rétegekkel szembeni már emlegetett általános támadás több ciklusa után, és a többször ismétlődő általános gazdasági és társadalmi válsággal összefüggésben, a népi osztályok és az elnyomott csoportok már nem hisznek a felső osztályoknak. És amikor a „felsők” már nem tudnak, az „alsók” pedig már nem akarnak a régi módon élni, az eredmény nyilván a társadalmi forradalom. Ez volt az oka annak, hogy 1810 eseményeinek előestéjén az újspanyol kormány jelentősen meggyengült, a napóleoni invázió csak kegyelemdöfés volt, amely mindenféle támogatás nélkül hagyta az alkirályt és kormányát, és előkészítette az 1810-es felkelést.

Ugyanez történt Porfirio Díaz kormányával, amely rohamosan gyengült, és a Díaz és Creelman közötti találkozó után társadalmi legitimitásának csekélyke alapjai is felszámolódtak, amivel út nyílt Madera részéről a nyílt elutasításnak, majd később az 1910-es lázadásnak. Ez a mai Mexikóban szinte ugyanazon a módon megismétlődik. Az Intézményes Forradalmi Párt (Partido Revolucionario Institucional – PRI) által vezetett három kormány teljes egyetértésben fenntartott és a Vicente Fox kormánya által felerősített erőzót a 2006. július 2-i botrányos választási bukás tetézte. Azután jött a Felipe Calderón kormánya által tüzzel és vassal véghezvitt neveléses adókievetés, amely minden egyéb intézkedés nélkül közvetlenül vezetett el a lehetséges *történelmi* 2010-hez.

Egyáltalán nem paradox módon, a gyarmati korszak végén, a mexikói forradalom előestéjén a kormánynak és az államnak ez a kézzelfogható gyengesége abban nyilvánult meg, hogy tekintélyelvűsége és elnyomó jellege tovább fokozódott; a mostani Mexikóban, a kronológiai 2011-ben ez a már ismert tézis csak megerősítést nyer: amikor csökken az egyetértés, vagy eltűnőben van, a hatalmasok egyetlen alternatívája hatalmuk megtartására az, hogy az állam másik eleméhez folyamodnak, vagyis a rend, az elnyomás erőihez, és kíméletlenül, drasztikusan fokozzák uralmukat. Felipe Calderón kormánya egészen nyilvánvalóan éppen ezt teszi azzal, hogy például növeli a katonai és félkatonai támadást és hajsztát a chiapasai újzapatista indián közösségek ellen.

Az 1810-es, 1910-es és 2010-es mexikói történelmi körülmények hasonlóságának utolsó elemeként megemlíjtük, hogy az államnak és az uralkodó osztálynak az elnyomott és kizsákmányolt osztályok elleni intenzív támadására a három idézett alkalommal minden alávetett csoport és osztály körében válaszképpen erős földalatti mozgalmak alakultak ki, melyek már nem elégedtek meg a fennálló kormányok kiigazításával, vagy bármilyen probléma, helyi vagy ágazati sérelem vagy jogtalanság helyrehozatalával, hanem valódi és mélyreható társadalmi forradalmat követeltek, és készítettek elő.

Mert bár a tömegek morális gazdaságának hőmérője¹² gyorsan kúszott felfelé 1810 és 1910 eseményeinek előestéjén, ugyanúgy, ahogyan most, ezt nem érzékelték sem az akkori uralkodó osztályok, sem a mexikói társadalom más rétegei. Amikor a hőmérő elérte a forráspontot, minden megalázott, sértett és kizsákmányolt, elnyomott és hátrányosan megkülönböztetett „Elég volt!” kiáltása elindította az 1810-es függetlenségi mozgalmat. Bárhol találtak is spanyolokat, azokat megfojtották, megtámadták a boltokat és a birtokokat; száz évvel később pedig újtárá indították a mexikói forradalmat, kiegyenlítve a számlát a „hatalmasokkal”, és visszaszerezték az előző években jogtalanul kisajátított földjeiket.

A nagy tömegtájékoztatósi eszközöknek Mexikó-szerzte terjesztett hamisan megnyugtató víziói ellenére most is gyorsan kúszik felfelé a népi elégedetlenség hőmérője. Az egyéni vagy alkalmi sérelmet közösségi és állandósult elégedetlenség váltotta fel. A jogtalanság egyszerű közzétételétől vagy egy sajátos kezdeti követeléséből érlelődik annak a megértése, hogy *mindezeknek* az agresszív jogtalanságoknak, jogfosztásoknak, méltánytalanságoknak a *forrása* maga a kapitalista rendszer egésze. És annak a megértése, hogy az elnyomás, a hátrányos megkülönböztetés és a kizsákmányolás összetett kifejeződéseire már nincsen más kiút vagy lehetséges megoldás, csak az egész társadalmi rendszer gyökeres megváltoztatása. Ezt világosan példázza az atencói Földvédő Népek Frontjának harca csakúgy, mint az Oaxacai Népek Gyűlése széles népi mozgalmáé.¹³

Ugyanúgy, ahogy 1810 előtt fokozódott a függetlenség igénye a spanyol-amerikaiak és a népi rétegek körében, és ahogy 1910 előtt virágoztak a Liberális Társaskörök és a Mexikói Liberális Párt Ricardo Flores Magón-féle különböző sejtjei, úgy növekszik mostanában napról napra a Másik Kampány mozgalom.¹⁴

2010... Olyan lesz, mint 1910 vagy olyan, mint 1994?

Ahogy az előbb említettük, a történelem az ismétlődések és az egyedi jelenségek bonyolult dialektikája. És az előbbiek fényében, úgy tűnik, kétségtelen, hogy Mexikóban nagy társadalmi robbanás van készülóban, nagyobb, mint az 1810-es vagy az 1910-es. A nagy kérdés az, megis-

mélti-e ez a robbanás Mexikó 1810 és 1821, illetve 1910 és 1920 között átélt viszontagságait. A legvalószínűbb válasz az, hogy nem.

Mert az összes, már említett hasonlóságon túl van egy *lényeges* különbség a mai mexikói helyzet és a gyarmati, illetve a Porfirio Díaz időszak végének helyzete között. Ez a különbség egy már általunk előzőleg említett tényre vonatkozik, arra, hogy a világ kapitalista rendszere 1968-73-tól kezdve – ahogy Immanuel Wallerstein többször és behatóan magyarázta – végleges és *végső válságának* szakaszába lépett. Ez azt jelenti, hogy a mexikói *történelmi 2010* eseményei csak részét képezik annak a nyilvánvaló rendszerkáosznak, amelybe a világkapitalizmus újratermelése alig három évtizede lépett.

Ez nemcsak azt a mély és gyökeres változást magyarázza, melyen bolygónk *minden* rendszerellenes mozgalmá¹⁵ átment 1968 szimbolikus és emblemikus dátuma után, hanem az egész lehetséges gyökeres társadalmi átalakulás győzelmi esélyeinek szintúgy mély változását is. Mert ahogy maga az 1810-es függetlenségi forradalom és az 1910-es mexikói forradalom, ugyanúgy az 1917-es orosz forradalom vagy az 1949-es kínai forradalom is beleütközött a kapitalizmus *bolygón átívelő globális* újratermelési dinamikájának akkor még hatalmas erejébe, melyet minden említett forradalmi folyamatból – és sok más hasonlóból – sikerült mindig újra felépítenie és újraalkotnia, miközben kiszorította a legradikálisabb népi rétegeket és programjaikat, és előbb vagy utóbb újra visszaállította a kizsákmányolásnak, az önkényuralomnak, a megaláztatásnak, a jogfosztásnak és a hátrányos megkülönböztetésnek ugyanazokat a kapitalista és polgári társadalmi viszonyait.

Ma viszont a kapitalista rendszer világméretű, *történelmi útelágazás* vagy *rendszer-történelmi átmenet* előtt áll, amely összekapcsolja a kapitalizmus végső szakaszát azzal, hogy itt vagy ott létrejönnek azok a különféle embriók vagy csírák, amelyek megelőlegezik az új, eljövendő történelmi rendszert. És mindez óriási mértékben megnöveli a valóban forradalmi programok világhatásának és globális diadalának lehetőségeit. Ezért a legvalószínűbb az, hogy a mexikói *történelmi 2010* – nagyon is közeli robbanása után – *nem* ismétli meg az 1810 és 1910 után következő évtizedek történelmét.

És ez már most világosan látszik. Mert 1810 és 1910 eseményeihez képest a különbség az, hogy ma Mexikóban létezik értelmes társadalmi alternatíva, amely nagyon tudatosan magáévá tette a mexikói történelem 1810 és 1910 utáni időszakának tanulságait, és arra törekszik, hogy *más* mederbe és végkifejlet felé terelje az országunkban küszöbön álló társadalmi robbanást. Ez az alternatíva a Másik Kampány, amely ma is azért küzd, hogy ezt a hamarosan bekövetkező, elkerülhetetlen társadalmi robbanást *békés*, racionális mederbe terelje, tudatosan a kapitalista rendszer teljes eltörlése, egy új, egy nagyon más világ felépítése felé, amely után milliő és milliő emberi lény kiált egész Mexikóban és az egész földkerekségen.

Ez a békés meder megtakarítja számunkra azt a súlyos, emberéletben követelt költséget, mellyel a függetlenségi harc és XX. századi forradalmunk járt. Ezenkívül ez egy antikapitalista új világ célja felé racionálisan irányított meder, amely igyekszik elkerülni a Mexikó által 1810 és 1910 után elszenvedett kaotikus és eléggé kockázatos fejlődést.

Ahogy megmutatták nekünk Argentína, Ecuador és Bolívia elnyomott osztályai és rétegei, teljesen békés úton és nem erőszakos módszerekkel is meg lehet dönteni egy népszerűtlen és illegitim kormányt, és közben elkerülhető a vérontás és az emberáldozat. Elegendő ehhez megerősíteni egy széles népi társadalmi mozgalmat, amely a nemzet minden elnyomott osztályát és rétegét tömöríti, és szilárdan, egységesen lép fel igényeivel, követeléseivel kapcsolatban az uralkodó hatalmakkal és osztályokkal szemben. Bár ez a lépés hiányzott az említett dél-amerikai népeknél; a kormányok megdöntését ugyanis az „engedelmeskedve parancsol”¹⁶ elv szerint strukturálódó új kormány alakításának kellett volna követnie, és a gazdagság teljes újra(f)elosztásának. Ebben az új rendben nincsenek gazdagok, és mindenki saját munkájából él, a társadalom minden tagja „egyenrangú”. Ez az, amire a Másik Kampány mozgalom kezdeményezése törekszik, ez az, amit Mexikó és később az egész földkerekség számára javasol.

Gyorsan, és a hátraarc lehetősége nélkül haladunk a mexikói *történelmi* 2010 felé. De most a száz és a kétszáz évvel ezelőtti események körülményeitől eltérően egy boldogabb és ígéretesebb végkifejlet lehetőségével, mint amilyennel rendelkezett annak idején a mexikói függetlenségi mozgalom és a mexikói forradalom.

Minden kritikai történész jól tudja, a *történelmi* 2010 *nem* esik egybe a *kronológiai* 2010-zel. Mert a szimbolikus 1968-as év például Kínában 1966-ra tehető, Argentínában és Olaszországban viszont 1969-re, vagyis kronológiailag más-más évre, és eközben a mexikói, francia és észak-amerikai 68-as év eseményeivel megegyező vagy nagyon hasonló folyamatok játszódtak le ott is. Így aztán a *történelmi* 2010 akár a kronológiai 2011-ben is elkezdődhet, de ugyanezzel az erővel kicsit későbbre is tolódhat, akár a kronológiai 2012-re, 2013-ra vagy 2016-ra...

Komolyan nézve a dolgokat, aki arra fogad, hogy Felipe Calderón kitölti mandátumát, az nagy valószínűséggel nyer. De aki arra fogad, hogy a *történelmi* 2010 nem 1810 és 1910 eredményét ismétli meg, hanem Mexikó számára egy új, nem kapitalista és nagyon más világ, egy igazságos, egyenlőségre épülő, demokratikus, befogadó és gyökeresen szabad világ megvalósítására nyit teret, az nemcsak, hogy nagy valószínűséggel nyer, de hatalmas és mély társadalmi felelősséggel is rendelkezik. Mert ha erre a nemkapitalista jövőre fogadunk Mexikó és az egész világ számára, és hiszünk benne, akkor a felépítés folyamatában való aktív és okos elköteleződés mellett döntünk.

Mexikóváros, 2011. január 6.

- 1 Ezekkel a példákkal kapcsolatban vedd össze, mit mond Fernand Braudel (1961), aki egy „hosszú XVI. századról” beszél, vagy Pierre Goubert (1968), aki a XVII. század időszakát 1598-1602-től 1730-ig határozza meg könyvében. A *történelmi* XX. század különböző jellemzéséhez lásd Hobsbawm (1996), Habermas (1998), Arrighi (1999), Wallerstein (2003), Echeverría (2003) és Rojas (2005) írásait.
- 2 Az áremlelkedéseknek erről az özönéről, amivel naponta foglalkozik a mexikói sajtó, és ami a mexikóiak mindennapi aggodalmainak egyik témája lett, lásd például: „Diputados: la política inhumana de Calderón...” (*La Jornada*, 2011. január 4. 9.); „Carstens y Ferrari...” (*La Jornada*, 2011. január 5. 5.); „En 14 días...” (*La Jornada*, 2011. január 6. 34.).
- 3 Ezzel a leértékeléssel kapcsolatban lásd: „En 4 años...” (*La Jornada*, 2011. január 6. 24.).
- 4 Ahhoz, hogy lássuk, milyen mértékben *mondott csődöt* a bűnözés és kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem, elég megnéznünk hányan halnak meg naponta országsszerte, vagy felidéznünk Ciudad Juárez tragikus sorsát, amely a calderóni politika következtében az egész földkerekség legkegyetlenebb városa lett. 2011. január 4-én kedden a köztársaság harmincegy államából tizenegyben összesen negyvenegyen haltak erőszakos halált Mexikóban, hatan közülük Ciudad Juárezben. 2011. január 5-én szerdán nyolc államban harminchatan haltak meg, csak Ciudad Juárezben tizenegyen. Az eseményekkel kapcsolatban lásd a *La Jornada* napilap 2011. január 4-i és 5-i számain.
- 5 Maguk a katonák voltak azok, akik Felipe Calderón kormányra kerülésétől nyíltan hangoztatták, hogy műveleteiknek általában, de az egész „nemzetbiztonsági tervnek” az *is* célja, hogy felderítsék ezeknek a szociális tiltakozó mozgalmaknak a helyét és később harcoljanak ellenük. Erről lásd a *La Jornada* napilapban megjelenteket (2007. január 27. 5.).
- 6 Az 1810-es és 1910-es mexikói forradalom közötti összehasonlítással kapcsolatban lásd Friedrich Katz (2006) írását. Itt, néhány új elemet hozzá téve megpróbáljuk továbbvinni az összehasonlítást a mexikói *történelmi* 2010-et megelőző nyilvánvaló eseményekig, követve azt a gondolatmenetet, mellyel kapcsolatban lásd könyvünket (2009b).
- 7 Ha olvasunk az Eric Van Young műve (2006) által bemutatott bizonyítékok sorai között, felfedezhető erre az általános támadásra a rejtett, de növekvő népi válasz, amely 1810-ben összegyűlik és kirobban. Természetesen a könyv általános értelmezésével *nem* értünk egyet, mindazonáltal érdekes adatai és bizonyítékai között sok figyelemreméltó található, melyek lehetővé teszik az 1810-es mexikói forradalom *más olvasatát és értelmezését*.
- 8 A Calderón-kormány négy éve alatt az *Amnesty International* is – összefoglalva az egyre erősödő országos és nemzetközi felháborodást – mély aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a kormány nem tartja tiszteletben az emberi jogokat. Az atencói, a Pasta de Conchos-i, oaxacai stb. esetek feltárását és valódi igazságszolgáltatást tartott szükségesnek.
- 9 A kapitalizmus *végső válságáról*, melyet ma a világkapitalizmus az időszak jellemző formájaként él meg, lásd Wallerstein (1996 és 2005) valamint Rojas (2010c) munkáját.

- ¹⁰ A mexikói uralkodó osztálynak a 2006-os botrányos választási csaláskor csak még nyilvánvalóbbá váló megoldhatatlan megosztottságáról lásd: Rojas (2010d).
- ¹¹ A „lefelé és balra” nézés különféle és fontos ellentmondásaival kapcsolatban lásd: Rojas (2010e).
- ¹² Erről a fogalomról, amely véleményünk szerint – és talán egy kissé Thompson akarata ellenére – továbbra is érvényes és használatos, lásd Thompson (1995) munkáját. E fontos fogalom főbb tartalmainak és ellentmondásosságának magyarázatához lásd: Rojas (2008a és 2008b).
- ¹³ A hivatkozott tapasztalatok – az atencói San Salvador-beli Frente de Pueblos en Defensa de la Tierra (Népfront a Föld Védelmében) és a 2006-os oaxacai mozgósítás harca – általánosabb jelentőségéről lásd tanulmányunkat (Rojas 2008c).
- ¹⁴ A Másik Kampany fontos mozgalmáról lásd: *Contrahistorias* 6 (2006)
- ¹⁵ Az 1968 utáni rendszerellenes mozgalmak új feltételéről lásd: Wallerstein (2008), Rojas (2009a és 2010a).
- ¹⁶ Az újjazatisták „engedelmeskedve parancsolni” elvének fontosságáról és különféle ellentmondásairól lásd: Rojas (2010b).

Hivatkozott irodalom

- Arrighi, Giovanni 1999: *El largo siglo XX*. Madrid, Akal
- Braudel, Fernand 1961: European expansion and capitalism, 1450–1650. In: *Chapters in Western Civilization*. New York, Columbia University
- Carstens y Ferrari deberán explicar por qué continúa la escalada de precios. *La Jornada*, 2011. január 5. 5.
- Contrahistorias* 6, Mexikó, 2006
- Diputados: la política inhumana de Calderón desató el aumento de precios. *La Jornada*, 2011. január 4. 9.
- Echeverría, Bolívar 2003: El sentido del siglo XX. *ESECONOMÍA*, 2003/2.
- En 4 años el peso se devaluó 26,15%. *La Jornada*, 2011. január 6. 24.
- En 15 días aumentan 5% precios de la canasta básica. *La Jornada*, 2011. január 6. 34.
- Goubert, Pierre 1968: *Cent mille provinciaux*. Párizs, Flammarion
- Habermas, Jurgen 1998: Nuestro breve siglo. *Nexos*, 1998. augusztus,
- Hobsbawm, Eric 1996: *Historia del siglo XX*, Barcelona, Crítica
- Katz, Friedrich 2006: Las rebeliones rurales en México a partir de 1810. In: *Nuevos ensayos mexicanos*. Mexikó, Era, 29–77.
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2005: Balance crítico del siglo XX histórico: ¿Breve, largo o muy largo siglo XX? In: *Para comprender el siglo XXI*. Barcelona, El Viejo Topo
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2008a: Edward Palmer Thompson y la economía moral de la multitud en el mundo del siglo XXI *SÆCULUM. Revista de Historia*, Universidade Federal de Paraíba
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2008b: *Antimanual del mal historiador*. Mexikó, Contrahistorias, 13. kiadás
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2008c: México 2005–2010: Obra en trece actos *Rebelión* elektronikus napilap, 2008. augusztus 12. <http://www.rebellion.org>

- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2009a: *América Latina en la encrucijada*. Mexikó, Contrahistorias, 7. kiadás
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2009b: *Contrahistoria de la Revolución Mexicana*. Mexikó, Contrahistorias
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2010a: Planeta Tierra: los movimientos anti-sistémicos hoy. In: *Movimientos Antisistémicos. Pensar lo antisistémico a inicios del siglo XXI*. Rosario, Prohistoria
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2010b: *Mandar Obedeciendo. Las lecciones políticas del neozapatismo mexicano*. Mexikó, Contrahistorias, 5. kiadás
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2010c: *Para comprender el mundo actual. Una gramática de larga duración*. Mexikó, Instituto Politécnico Nacional
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2010d: La crisis postelectoral mexicana y La Otra Campaña. In: *Chiapas, Planeta Tierra*. Mexikó, Contrahistorias, 6. jav. és bőv. kiadás
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre 2010e: La mirada neozapatista: mirar (hacia y desde) abajo y a la izquierda. *Rebeldía* 68, Mexikó, 2010 január.
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre: Ir a contracorriente: el sentido de La Otra Campaña.
- Rojas, Carlos Antonio Aguirre: La *otra política* de La Otra Campaña.
- Thompson, Edward Palmer 1995: La economía moral de la multitud en la Inglaterra del siglo XVIII; és La economía moral revisada. In: *Costumbres en común*. Barcelona, Crítica
- Van Young, Eric 2006: *La otra rebelión. La lucha por la Independencia de México 1810–1821*. Mexikó, Fondo de Cultura Económica
- Wallerstein, Immanuel 1996: *Después del liberalismo*. Mexikó, Siglo XXI
- Wallerstein, Immanuel 2003: El siglo XX: ¿oscuridad al mediodía? *ESECONOMÍA*, 2003/2.
- Wallerstein, Immanuel 2005: *La crisis estructural del capitalismo*. Mexikó, Contrahistorias
- Wallerstein, Immanuel 2008: *Historia y dilemas de los movimientos antisistémicos*. Mexikó, Contrahistorias

(Fordította: Rozsnyai Katalin)

„Nos vemos en el 2010”: Találkozunk 2010-ben, San Cristóbal de las Casas